

כל הזכויות שמורות לעורך

©

מטה יהודה תשע"ג

ניתן לצלם את החוברת ולהפיצה לכל המעוניין.
אין לעשות בחוברת זו בשום אופן שימוש מסחרי!

:

www.naham.co.il

: ,

<http://www.m-yehuda.org.il>

02/9919288:

לקראת ראש השנה

מצווה לדאוג לעניינים וגלמודים לקראת החגים. (לארח, או לתרום/לדאוג להם למזון).

התרת נדרים:

א: עושים התרת נדרים אחרי תפלת שחרית של ערב ראש השנה. (ביום רביעי).

ב: נשים יכולות לבקש מהבעל להיות שליח עבורן בהתרת הנדרים בבית הכנסת.

ג: מי שאין לה בעל, תבוא לעזרת נשים, ותבקש מהרב שיתכוון בהתרת הנדרים גם עליה.

ד: התרה זו מועילה לנדרים ושבועות שלא זוכרים. נדר ושבועה ידועים צריך להתיר ע"י רב.

הנהגות ערב ראש השנה – יום רביעי

א: לא אומרים נפילת אפיים בתפלת שחרית של ערב ראש השנה, אבל אומרים בסליחות.

ב: נוהגים להסתפר.

ג: הגברים טובלים במקווה. (שו"ע ס"ד ילקו"י)

ד: נוהגים לבקר בבית העלמין (גם בערב יום כיפור), אומרים שם תפילה מיוחדת. (כתובה בסידורים).

הכנות בערב ראש השנה:

א: מצווה לשמוח, ולשמח את האישה והילדים בחג. ילדים בממתקים, ואישה במתנה. (תקכ"ט)

ב: אוכלים בשר ושותים יין בסעודות החג, כדי לקיים מצוות שמחה.

ג: אוכלים בליל ראש השנה דברים שיש בהם סימן טוב, צריך להכין את 'הסימנים' מראש.

ד: ספרדים ותימנים אוכלים את הסימנים הבאים:

תמרים, רימונים, תפוח בדבש, דלעת, כרתי, סלק, דגים, רוביא, (לספרדים

– לוביא, לתימנים - חילבה), ראש כבש.

ה: צריך השגחה על הדגים, ההשגחה צריכה לכלול אישור שאין בהם תולעים.
ו: צריך לבדוק את הסימנים לפני האכילה כדי לוודא שאין בהם תולעים, רצוי מאוד לקנות כרתי ורוביא מגידול ללא תולעים.

ז: תולעים מצויים במיוחד בכרתי, בלוביה, ברימון ובתמרים.

ח: קניית הפירות והירקות לחג ולסימנים, תהיה ממקום שיש לו אישור מוסמך ותקף על כך שהפרישו מהם תרומות ומעשרות.

ט: מוצרים שלא הפרישו מהם תרומות ומעשרות במקום הקניה, צריך לעשר בבית לפני כניסת החג.

י: חשוב לא לכעוס כל השנה, וחשוב שבעתיים לא לכעוס בערב ראש השנה ובראש השנה עצמו. צריך להתאמץ שכל ההכנות לחג יהיו בשמחה.

עירוב תבשילין: (תקכ"ז)

א: השנה חל ראש השנה בימים חמישי ושישי ולכן צריך לעשות 'עירוב תבשילין' ביום רביעי לפני כניסת החג עד השקיעה. (6: 58) אם לא נעשה עירוב עד אז, אפשר לעשות עד שעה 7: 11 ללא ברכה.

ב: העירוב מאפשר לבשל ביום שישי (יום שני של ראש השנה) לצורך שבת, ולהדליק (על ידי העברה מאש לאש) ביום שישי את נרות השבת.

ג: כל אחד צריך לעשות עירוב בביתו. בעת הצורך אפשר לעשות עירוב אחד לכמה משפחות.

ד: מי שסיים את כל הבישולים לשבת כבר בערב החג, יעשה עירוב בלי ברכה.

ה: מותר לאכול את העירוב אחרי שמסיימים את הבישולים לשבת, נוהגים לאכול אותו בשבת, רצוי לאכול אותו בסעודה שלישית, ולהשתמש בחלה ללחם משנה.

אופן הכנת העירוב:

א: לוקחים מאפה (חלה או פיתה) ותבשיל (ביצה קשה, או מנה של בשר או דג). מניחים בכלי. (רצוי לסמן בצורה בולטת שזה ערוב. כדי שלא יאכל בטעות לפני שמבשלים לשבת).

ב: מברכים: '... אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב'.

ג: אומרים: 'בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת" פירוש: בזה העירוב יהא מותר לנו לאפות לבשל להטמין ולהדליק הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת. (אפשר לומר את הנוסח בעברית).

עירוב אחד לכמה משפחות:

א: קיימת אפשרות לעשות עירוב אחד לכמה משפחות, גם אם לא בקשו, וגם ללא ידיעתם.

ב: ביצה ופיתה אחת מספיקים לעירוב גם אם עושים אותו לקהילה שלימה.

ג: בכל קהילה נוהגים לעשות בבית הכנסת עירוב, ומזכים אותו לכל אנשי הקהילה. אופן עשיית עירוב משותף מופיע בהמשך.

ד: כדי שהעירוב יועיל צריך שיתקיימו התנאים הבאים:

-
-
-
-
-

ה: מי שלא יודע/ת לעשות עירוב, יבקש משכן שישתף אותו בעירוב שעושה לעצמו.

ו: מי ששכח, נאנס, או שאינו יודע לעשות עירוב, או מי שהעירוב שעשה נאכל או אבד לפני הבישולים לחג, יכול לסמוך על העירוב המשותף שעושים בבית הכנסת.

ז: מי שנאלץ לסמוך על העירוב המשותף, יודיע לזה שעשה את העירוב שהוא סומך על עירובו.

ח: אין לבשל ביום חמישי לצורך יום שישי או לצורך שבת! רק ביום שישי מותר לבשל לשבת.

ט: צריך לסיים את הבישולים לשבת בצהרי יום השישי, ולא לבשל סמוך לכניסת השבת.

אופן עשיית עירוב משותף

-
-
-

הדלקת הנרות לחג:

א: בשבת ובחג אסור להדביק נרות בפמוטים. לכן צריך להדביק כבר בערב ראש השנה **(יום ד')** שני זוגות נרות נוספים. זוג נרות לחג שני, (מדליקים אותם **ביום ה'** שהוא ערב חג שני), וזוג נוסף לשבת. מדליקים אותם ביום שישי לפני כניסת שבת לכבוד שבת. (מותר להשחיל בחג פתילה בשעם, כשיש בשעם נקב מוכן).

ב: מי שלא הדביקה נרות מערב חג, תדליק נרות שלא צריכים הדבקה. (פחיות)
ג: מדליקים נרות סמוך לכניסת החג ומברכים לפני ההדלקה: **'להדליק נר של יום טוב'**.

ד: בנוסף לנרות החג צריך להדליק בערב החג נר של 48 שעות, שיהיה ניתן להעביר ממנו אש להדלקת נרות של חג שני, להדלקת נרות שבת, או לבישול בחג.

ה: רוב נשות הספרדים לא מברכות **'שהחיינו'** בהדלקת הנרות. נשות אשכנז וחלק מהספרדיות מברכות גם **'שהחיינו'**. **לכל הדעות גברים לא מברכים 'שהחיינו' בהדלקת נרות.**

ו: מנהג חלק מהתימנים לא לברך כלל על הדלקת נר של יום טוב. (בשני הלילות של החג). הנוהגות לברך על ההדלקה, לא מברכות **'שהחיינו'**.

ז: בהדלקת נרות בליל חג שני, ובליל שבת, צריך להקפיד על הדברים הבאים:

- #
- #
- #
- #

סעודות החג:

א: אין לאכול ארוחה בשעות אחרי הצהרים של ערב החג והחג עצמו, כדי לאכול את סעודת ליל החג וליל שבת לתיאבון.

ב: מברכים 'שהחיינו' גם בקידוש של הלילה השני. רצוי לפטור בברכה זו גם פרי חדש.

ג: בכל סעודות החג צריך לברך 'המוציא' על שתי חלות, כמו בשבת. (תקכ"ט)

ד: נוהגים לטבל את פרוסת 'המוציא' בסעודות החג בדבש או בסוכר, ואחר כך במלח.

ה: צריך לאכול בשר ולשתות יין בסעודות החג, כדי לקיים מצוות 'שמחה' בחג.

ו: מצווה לכבד ולענג את החג באוכל טעים.

ז: לא חייבים לאכול סעודה שלישית בראש השנה. (בשני הימים).

ח: מוסיפים בברכת המזון של סעודות החג 'יעלה ויבוא'.

ט: מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' וחתם כבר בברכת 'בונה ירושלים' לא צריך לחזור ולברך.

ממנהגי ודיני ראש השנה:

אכילת סימנים:

א: אוכלים בערב ר"ה מאכלים מיוחדים לסימן טוב, ואומרים 'יהי רצון' בזמן אכילתם.

ב: קיימים מנהגים שונים באכילת הסימנים, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

ג: אכילת הסימנים אינה חובה, ואין להקפיד אם חסר אחד או יותר מהסימנים.

ד: יש נוהגים לאכול את הסימנים מיד אחרי הקידוש, ויש הממתינים עד אחרי 'המוציא'.

ה: מי שנוהג לאכול את הסימנים אחרי ברכת 'המוציא', צריך לברך רק על הפירות, שאר הסימנים (דגים וירקות), נפטרים מברכה ראשונה בברכת 'המוציא'.

ו: מברכים 'בורא פרי העץ' על התמרים, ופוטרים בברכה זו את כל פירות העץ. (לפי סדר הברכות).

ז: אין להפסיק בין הברכה לאכילה. צריך לומר 'יהי רצון' לפני הברכה, או אחרי שטועמים.

ח: בכל מקרה לא מברכים ברכה אחרונה על הסימנים, הם נפטרים בברכת המזון.

הנהגות החג:

א: ראש השנה הוא יום דין, צריך לשמוח בו, אבל עם הרבה יראה, 'וגילו ברעדה'.

ב: יש מקפידים שלא לישון בשעות היום של החג, ויש שמקפידים על כך רק עד חצות היום. בכל מקרה אין לאבד את הזמן היקר של ראש השנה בשיחות בטלות.

ג: נוהגים לקרוא בכל יום של החג את כל ספר תהילים, ועדיף לקרוא אותו פעמיים בכל יום.

ד: אחרי תפלת מנחה של חג ראשון נוהגים לומר 'תשליך' במקום ריכוז מים (נחל, ים, בריכת מים וכדו') חלק מהתימנים לא אומרים תפלה זו.

שבת שובה

א: השנה 'שבת שובה' מתחילה מיד במוצאי ראש השנה. השבת נקראת 'שבת שובה' מפני שההפטרה בשבת זו היא: 'שובה ישראל עד ה' אלקיך'.

ב: תפלת ערבית של ליל שבת היא גם תפלת ערבית של מוצאי ראש השנה, למרות זאת לא מוסיפים הבדלה ('אתה חוננתנו') בתפלה, וגם לא מזכירים הבדלה בקידוש של ליל שבת.

ג: בתפלות העמידה של שבת אומרים את כל ההוספות והשינויים של עשרת ימי תשובה, (שיפורטו להלן). למנהג הספרדים אומרים 'אבינו מלכינו' גם בשבת שובה.

ד: מנהג האשכנזים וקהילות תימן שלא לומר 'אבינו מלכנו' בשבת שובה.

ה: במוצאי שבת מבדילים בתפילה ועל היין כמו בכל מוצאי שבת רגילה.

יום ראשון ד' תשרי צום גדליה (דחוי)

- א : צום גדליה חל בדרך כלל בג' בתשרי. השנה ג' בתשרי חל בשבת, לכן צום גדליה נדחה ליום ראשון ד' בתשרי.
- ב : כשהצום דחוי, אם יש ברית מילה ביום הצום, המוהל הסנדק ואבי הבן לא צמים.

למה צמים?

- א : נבוכדנצר החריב את בית המקדש הראשון והגלה את רוב העם, הוא השאיר בארץ מעט יהודים, ומינה עליהם למושל את הצדיק גדליה בן אחיקם.
- ב : העמים מסביב שרצו להשלים את החורבן, שלחו את 'ישמעאל בן נתניה', רוצח שהעמיד פני ידיד, שהרג את גדליה בערמה.
- ג : אחרי מותו של גדליה, נהרגו הרבה מאוד יהודים, ואלו שנשארו פחדו מנקמה של נבוכדנצר, ולכן ברחו למצרים, ובזה הושלם ההרס והחורבן בארץ ישראל.
- ד : רצח גדליה היה בראש השנה. אבל צמים רק אחרי החג, מפני שאי אפשר לעשות צום בחג.
- ה : צום גדליה כמו כל תענית, משמש לחזרה בתשובה ושיפור המעשים, לכן צריך להימנע בצום מטיולים או מפעילות דומה המרחיקה מהמטרה.
- ו : רצוי להרבות במשך הצום בקריאת תהילים, בלימוד תורה, ובאהבת חיים.

דיני הצום:

- א : כל יהודי/יה בריא מגיל בר/בת מצווה שלא סובל מבעיות רפואיות מיוחדות חייב לצום.
- ב : אסור לאכול ולשתות מעלות השחר (5:06) עד צאת הכוכבים (7:10).
- ג : המעוניין לאכול לפני עלות השחר יתנה זאת לפני שהולך לישון בלילה.
- ד : בצום אסור רק לאכול ולשתות. (לא נוהגים בצום זה עינויים נוספים, יש מחמירים שלא להתקלח).

- ה: אין לשטוף את הפה ולצחצח את השיניים בצום. איסטניס שחייב לצחצח שיניים יכול לצחצח בכמות קטנה של מים, ויזהר שלא לבלוע.
- ו: בתפילת העמידה מוסיפים "עננו". למנהג הספרדים - בשחרית ובמנחה. לפי מנהג האשכנזים - במנחה בלבד.

הפטורים מהצום:

- חולה על פי הוראת רופא, (גם כשאין חשש לפיקוח נפש).
- זקנים תשושים שהצום גורם להם צער גדול.
- נשים הרות ומניקות. (נשים אשכנזיות שמצב בריאותן מאפשר, ונשים אחרי לידה שאינן מניקות בפועל, מחמירות לצום).
- ילדים לפני גיל בר/בת מצווה. (והם לא צריכים לצום אפילו חלק מהצום).
- בעלי ברית – מוהל סנדק ואבי הבן בברית שחל ביום הצום. (בגלל שהצום דחוי).

- א: הריון לצורך העניין פוטר רק מהחודש השלישי.
- ב: אשה לפני חודש שלישי שסובלת מבחילות והקאות פטורה מהצום. (כמו חולה).
- ג: מניקה: 24 חודשים מלידה/הפלה, גם כשאינה מניקה בפועל, ויש מקום להחמיר. (ילקו"י)
- ד: הפטורים מהצום יאכלו בצום רק מאכלים רגילים ופשוטים, וימנעו מאכילת מעדנים.

עשרת ימי תשובה:

שינויים בתפלת העמידה:

- א: בעשרת ימי תשובה, מוסיפים ומשנים בתפלה. השינויים: בברכת 'אתה קדוש' חותמים 'המלך הקדוש' ובברכת 'השיבה שופטינו' חותמים 'המלך המשפט'. בסוף התפלה אומרים עושה השלום במרומיו... כדי שנזכור שהקדוש ברוך הוא יושב על כסא דין, וחותם גזר דינם של כל היצורים לשבט או לחסד, ומלכותו בכל משלה. (ברכות יב).
- ב: מי שטעה וחתם 'הא-ל הקדוש', אם נזכר 'תוך כדי דיבור', - כשתי שניות - ומיד חתם 'המלך הקדוש', יצא ידי חובה ויכול להמשיך בתפלה כרגיל.
- ג: אם עבר יותר זמן, חוזר לתחילת התפילה, גם אם עדיין לא התחיל את הברכה הבאה.
- ד: הלכה זו אמורה גם למי שיש לו ספק אם אמר 'המלך הקדוש'.

ה: שליח צבור שטעה בחזרת התפלה, וחתם 'הא-ל הקדוש' במקום 'המלך הקדוש' ולא הספיק לחזור ולומר 'המלך הקדוש' עד שעבר הזמן של 'תוך כדי דבור', חוזר לברכת 'אתה קדוש', ולא צריך לחזור לתחילת התפלה.

הוספות בתפילה:

א: תקנת הגאונים להוסיף בתפילת העמידה של עשרת ימי תשובה את ההוספות הבאות: "זכרנו לחיים" בסוף ברכה ראשונה, "מי כמוך אב הרחמן" בסוף ברכה שנייה. "וכתוב לחיים טובים" באמצע מודים. "ובספר חיים ברכה ושלו" בברכה אחרונה של התפלה.

ב: מי שלא אמר בתפילה את ההוספות, אם נזכר לפני שהזכיר שם ה' בחתימת הברכה הקרובה, חוזר לומר את ההוספה, אך אחרי שהזכיר כבר שם ה', לא צריך לחזור.

ג אחרי חזרת הש"ץ בתפלת שחרית ומנחה של עשרת ימי תשובה, מוסיפים בקשות בנוסח 'אבינו מלכנו'.

תשובה:

א: צריך לשוב בתשובה ממעשים וממידות רעות כל השנה, ובמיוחד בעשרת ימי תשובה שבהם התשובה מתקבלת מיד. (ר"ה י"ח)

ב: איך שבים בתשובה? מפסיקים לעשות כל מעשה האסור על פי ההלכה, ומשפרים דברים חיוביים הנעשים בצורה לא מושלמת. לימוד בספרי מוסר עוזר להתגבר על חולשות.

ג: צריך לעשות תשובה גם על תכונות שליליות, כמו: כעס, גאווה, קנאה, פסימיות, עצלנות, קמצנות פזרנות ועוד. בקורת עצמית אמיצה מאפשרת לזהות ולהתגבר עליהן.

ערב יום כיפור – יום שישי

הכנות ומצוות בערב יום כיפור

א: לא אומרים נפילת אפיים בערב יום כיפור לא בסליחות ולא בתפילות.

ב: גברים טובלים במקווה. כדאי להקפיד שלא תהיה חציצה בטבילה.

ג: אסור לצום בערב יום כיפור, ומצווה להרבות בו באכילה (גם מי שפטור מהצום).

ד: לובשים לכבוד יום כיפור בגדים יפים ונקיים. יש נוהגים ללבוש בגדים לבנים.

ה: בערב יום כיפור צריך לבקש סליחה מההורים, מבן הזוג, מהילדים ומכל הסובבים, ולהחליט שלא לצער יותר אף אדם. (תר"ו א' ומ"ב שם) עדיף לפייס באופן אישי מאשר על ידי שליח או מכתב.

ו: מי שגנב או הזיק, צריך לשלם את הנזק בנוסף לבקשת הסליחה.

ז: כשהנפגע לא סולח, צריך לפייסו לפחות פעמיים נוספות, ולהיעזר בשלשה חברים.

ח: אם הנפגע לא התפייס אחרי שלוש פעמים, לא חייבים לפייסו יותר.

ט: מי שפגע ברבו חייב לפייסו אפילו יותר משלש פעמים עד שיתפייס.

י: מי שנפגע יסלח למי שפגעו בו מיד כשהם מבקשים בקלות ובשמחה, כדי שבורא עולם ימחל את עוונותיו במהירות ובשמחה. (מידתו של הקב"ה היא 'מידה כנגד מידה').

מנהג הכפרות:

א: בערב יום כיפור נוהגים לשחוט כפרות. תרנגול לכל זכר, ותרנגולת לכל נקבה.

ב: אפשר ורצוי להקדים את הכפרות בכמה ימים כדי למנוע עומס בערב יום כיפור.

ג: נותנים את התרנגולים לצדקה. ועדיף יותר לתת לצדקה את שווים הכספי.

ד: אפשר לעשות כפרות עם כסף כמו שעושים עם תרנגול.

איך עושים כפרות?

מסובבים את הכסף על הראש, ואומרים תוך כדי הסיבוב: "זה חליפתי/ך זה תמורתי/ך זה כפרתי/ך, זה הכסף ילך לצדקה ואני/ואת אכנס לחיים טובים ולשלום".

מעבירים את הכסף לנצרכים או למוסדות תורה.

מומלץ להעביר פדיון כפרות לכולל 'ברכת משה'. תיאום בטלפון :

050/7250635

סעודה המפסקת:

א: מתפללים מנחה לפני שאוכלים סעודה מפסקת, ואומרים וידוי בתפלת מנחה.

ב: צריך לסיים את סעודה המפסקת עד זמן הדלקת הנרות. (שעה 6:27).

ג: לא אוכלים בסעודה המפסקת ביצים ומאכלי חלב.

ד: מי שהקדים לאכול סעודה המפסקת, רשאי לאכול אחרי הסעודה עד כניסת הצום.

מהלכות יום כיפור

הדלקת נרות בערב יום כפור:

א: מדליקים נרות בברכה ('להדליק נר של של שבת ושל יום הכפורים'). (סי' תר"י סעי"א-ב' ומ"ב. בא"ח, ילקו"י)

ב: לא מברכים 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, יוצאים בברכה בבית הכנסת אחרי 'כל נדרי'.

ג: נשים הנוהגות לברך גם 'שהחיינו' בהדלקת הנרות. (בא"ח). צריכות לחלוץ את נעלי העור לפני ההדלקה. (בא"ח, יחו"ד)
ד: מדליקים נרות נשמה לעילוי נשמת קרובים שנפטרו. (תרי"ג ס"ד)
ה: מדליקים נר נשמה נוסף כדי לברך עליו 'בורא מאורי האש' בהבדלה של מוצאי יום כיפור.

דברים האסורים ביום כפורים - כללי:

א: כל הדברים שאסור לעשות בשבת אסור לעשות ביום כפור. (תרי"א ס"ב)
ב: בנוסף, אסור ביום כיפור לאכול, לשתות, לרחוץ את הגוף או חלקים ממנו, לסוך (למרוח קרמים או שמנים קוסמטיים), לנעול נעלי עור ותשמיש המיטה.
ג: אסור להנעיל לילדים קטנים הפטורים מהצום נעלי עור, ואסור לרחוץ ולסוך אותם.

איסור רחיצה:

א: אסור להתקלח ביום כפור. מי שהתלכך, ישטוף רק את מקום הלכלוך. (תרי"ג ס"א)
ב: בהשכמה ואחרי שירותים נוטלים רק את אצבעות הידיים.
ג: אסור לשטוף פנים במים. אחרי נטילת האצבעות מנקים את העיניים באצבעות הלחות.
ד: אסור לצחצח שיניים ביום כפור גם למי שהוא איסטניס. (תרי"ג ס"ד)
ה: כוהנים נוטלים ידיים כרגיל לפני עליה לדוכן. (ילקו"י) יש נוטלים רק את האצבעות. (כה"ח).
ו: לא טובלים במקווה ביום כפור. לא גברים ולא נשים. (שם ס"א י"ב)
ז: מותר לשטוף פירות וירקות לצורך מי שפטור מהצום, ולשטוף חלקי גוף לצורך רפואי.

איסור נעילת הסנדל ותשמיש המטה:

א: אסור לנעול נעלי עור כל החג, נועלים רק נעלי בד או גומי.
ב: מי שהגיע לבית הכנסת עם נעלי עור, יחלוץ אותם מחוץ לבית הכנסת ויכנס יחף.
ג: בברכות השחר מדלגים על ברכת 'שעשה לי כל צרכי'. (כה"ח תרי"ג אות י')
ד: יום כפור אסור בתשמיש המיטה, ונוהגים בו גם את שאר ההרחקות. (תרט"ו ס"א)

צום של ילדים ביום כפור:

א: ילדים לפני גיל תשע לא צריכים לצום, ואין לאפשר להם לצום. (סי' תרט"ז ס"א)

- ב: ילדים מגיל 9 ועד גיל 11, צמים חלק מהצום לפי מצבם האישי. (שם ס"ב)
- ג: ילדים בריאים שמלאו להם 11 שנים ומסוגלים לצום, צמים את כל הצום. ילדים חלשים שלא יכולים לצום יום שלם, יצומו רק חצי יום. אין בזה הבדל בין בנים לבנות. (שם)
- ד: בנים מגיל שלש עשרה, ובנות מגיל שתים עשרה חייבים לצום כמו מבוגרים.

נשים בהריון ונשים מניקות ביום כיפור:

- א: נשים בהריון ונשים מניקות חייבות לצום.
- ב: נשים עם סיבוכי הריון, או מניקה שיש לה מחסור בחלב ולא יכולה להשתמש בתחליפים, תשאל רופא ורב איך לנהוג בצום. כדי לסיים את הצום בשלום, רצוי לנהוג באופן הבא:
- לשתות עד כניסת הצום 4-5 ליטר נוזלים. (בכל חצי שעה כוס אחת, לא בבת אחת!).
 - להימנע בצום מפעילות מאומצת. (כולל הליכה לבית הכנסת כשהיא מהווה מאמץ).
 - לשהות בצום במקום קריר. (רצוי בחדר ממוזג).
- חשוב: השלמת הצום חשובה יותר מתפלה בציבור. עדיף לחולה לשכב במיטה ולצום צום מלא, מאשר להתאמץ להיות בתפילה ולאכול או לשתות בצום.**

יולדת ביום כפור:

- א: יולדת (או אישה שהפילה לי"ע) פטורה מהצום 72 שעות אחרי הלידה.
- ב: עברו 72 שעות מהלידה ועד שבעה ימים, אם המצב הבריאותי מאפשר, חייבת לצום. אם הרופא אוסר, פטורה, ורשאית לאכול באופן שיתבאר בהמשך.
- ג: אחרי שבעה ימים מהלידה, חייבת לצום כמו כולם, אלא אם כן יש לה בעיה רפואית מיוחדת. (תרי"ז ס"א)

חולה ביום כיפור:

- א: חולה שהצום מהווה עבורו סכנה או עלול לגרום לחשש סכנה, לא יצום.
- ב: אסור לחולה להחמיר ולסכן את עצמו. (תרי"ח סעי' א' ומ"ב שם ס"ק ה')
- ג: מי שנוטל תרופות באופן קבוע ישאל את הרופא אם מותר לו לצום, ועם התשובה יפנה לרב, לדעת איך לנהוג בפועל ביום כפור.
- ד: כשהחולה אומר שאינו מסוגל לצום, נותנים לו לאכול גם בניגוד לדעת רופא. (שם)
- ה: חולה שפטור מהצום לא צריך לקדש על היין לפני האוכל.

אופן האכלת חולה:

מי שפטור מהצום ולא חייב לאכול כמות גדולה של מזון בבת אחת, יאכל באופן הבא:

- יכין מערב החג פרוסות עם ממרח כשמשקל כל אחת (עם הממרח) לא יעלה על 30 גרם.
- אחרי שאכל פרוסה אחת ימתין עשר דקות ויאכל פרוסה נוספת, וכך ימשיך לאכול כשממתין 10 דקות בין פרוסה לפרוסה עד שיאכל את הכמות שהוא זקוק לה. (תרי"ח ס"ז)
- אם החולה צריך לאכול כרגיל על פי פקודת רופא, צריך ליטול ידיים (את כל היד) בברכה, ויברך ברכת 'המוציא' וברכת המזון כרגיל.
- **בברכת המזון מוסיפים** "יעלה ויבא...ביום הכפורים הזה ביום סליחת העוון הזה". (תרי"ח י')
- אם כל פרוסה עם הממרח שוקלת פחות מ-27 גרם, נוטלים ידיים ללא ברכה, ולא מברכים ברכת המזון אחרי האכילה.

אופן השקיית חולה:

חולה שחייב לשתות בצום, ואינו חייב לשתות כמות גדולה בבת אחת, ישתה באופן הבא:

- ישתה פחות מ - 40 גרם שתייה, (צריך למדוד את הכמות מערב יום כיפור).
- ימתין חמש דקות, וישתה שוב כמות של 40 גרם. כך יכול להמשיך לשתות 40 גרם ולהמתין בין שתייה לשתיה חמש דקות.
- בין אכילה לשתיה אין צורך להמתין.
- כשרופא דורש - ניתן לאכול ולשתות כמות גדולה ללא המתנה. (שם ס"ח)

מוצאי יום כיפור:

- א: בתפילת ערבית של מוצאי יום כפור מוסיפים "אתה חוננתנו".
- ב: מבדילים על יין במוצאי יום כיפור, ואסור לאכול לפני ההבדלה.
- ג: לא מברכים בהבדלה על הבשמים. (גם השנה שיום כיפור חל בשבת).
- ד: מברכים 'בורא מאורי האש' על נר שדלק מערב יום כפור, ואם אין נר שדלק מערב יום כיפור, אפשר השנה לברך על נר שהודלק במוצאי יום כיפור.
- ה: נוהגים לברך ברכת הלבנה במוצאי יום כיפור, רצוי לטעום לפני ברכת הלבנה.
- ו: צריך ליטול ידיים שלוש פעמים לסירוגין ללא ברכה, (את כל כף היד) במוצאי יום כיפור.
- ז: רצוי להתחיל בבניית הסוכה או במוצאי יום הכיפורים.

לקראת חג סוכות- בניית הסוכה - כללי

- חג סוכות משופע במצוות:** סוכה, ארבעת המינים – אתרוג, לולב, הדס וערבה – תפילות והושענות. צריך להקפיד על דרישות ההלכה במצוות החג.
- א: הגודל המינימאלי של סוכה הוא: 56 ס"מ אורך על 56 ס"מ רוחב.
- ב: אין לבנות סוכה בשטח ציבורי או בשטח של בנין משותף ללא רשות.
- ג: אין להשתמש לבניית הסוכה בקרשים של קבלנים/שכנים ללא רשות.
- ד: אין לקטוף סכך מגינות ציבוריות ללא אישור הרשות המקומית.
- ה: רצוי שכל אחד יבנה את הסוכה בעצמו. מי שלא יכול, ימנה שליח או פועלים.
- ו: רצוי לשתף גם את בני הבית כולל הילדים הקטנים בבניית הסוכה.

דפנות הסוכה:

- א: לסוכה יהיו לפחות שלש קירות (נקראים בהלכה 'דפנות') וסכך.
- ב: הקירות צריכים להיות יציבים גם ברוח. סדינים שמתנדנדים ברוח רגילה אינם דפנות.
- ג: גובה הדפנות יהיה מטר אחד, (בשעת הדחק 80 ס"מ), הקירות לא חייבים להגיע לסכך.
- ד: הדופן יכולה להיות גם קרשים או חוטים - מתוחים חזק - עד גובה של 80 - 100 ס"מ, כשהמרחק בין הרצפה לחוט/קרש הראשון ובין אחד לשני לא יעלה על 24 ס"מ.
- ה: הקרשים/ החוטים הנ"ל יכולים להיות מאוזנים או מאונכים.
- ו: קיר מרפסת גובה 80 - 100 ס"מ או סורג בגובה המתאים שהמוטות שלו צופים (פחות מ- 24 ס"מ) יכולים לשמש דופן לסוכה הצמודה אליהם.
- ז: בקניית סוכה צריך לוודא שיש בה דפנות כשרות בנוסף לסדינים.

הסכך:

- א: אין להניח את הסכך לפני שמתקינים את הדפנות. (קירות הסוכה).
- ב: אם הונח הסכך לפני הדפנות, צריך להגביהו ולהניחו שוב אחרי התקנת הקירות.
- ג: אין להניח את הסכך על מתכת. מניחים אותו על מוטות עץ.
- ד: הסוכה כשרה גם כשהסכך מונח על תקרה משופעת.
- ה: אין לבנות סוכה מתחת לעץ או גג אפילו אם הם גבוהים מאד.
- ו: חוטי כביסה, חשמל או טלפון שעוברים על הסוכה לא פוסלים אותה.
- ז: סכך פסול ברוחב של יותר מ - 32 ס"מ עלול לפסול את הסוכה.
- ח: בין הדופן לסכך מותר שיהיה סכך פסול עד 1.9 מטר. במקרה כזה מקום הסכך הפסול אינו חלק מהסוכה, ואין לגברים לשבת תחתיו.
- ט: הקישוטים שבתקרת הסוכה לא ישתלשלו למטה מ - 32 ס"מ, מהסכך.

סכך טרי:

- א: סכך טרי מוסיף נוי לסוכה יותר מסכך לנצח.
ב: אין לקנות סכך ממי שחשוד על גזל, ואין להשתמש בסכך שנקטף ללא רשות הבעלים.
ג: בשעת הדחק ניתן להשתמש בענפים מעצי פרי. רצוי לקצוץ אותם על ידי גוי.
ד: הסכך יהיה צפוף כך שהצל שהוא עושה, יהיה יותר מהשמש שעוברת דרכו.
ה: צריך שלא יהיה צפוף מדי כך שניתן לראות דרכו כוכבים גדולים.
ו: צריך להקפיד שלא יהיה בסוכה שטח של 24 ס"מ על 24 ס"מ (576 סמ"ר) ללא סכך.

סכך לנצח:

- א: מחצלת יכולה לשמש סכך בתנאי שיצרו אותה לסכך, ויש לה הכשר מוסמך לכך.
ב: פרגולה יכולה לשמש סוכה, צריך להתייעץ עם רב איך לנהוג בהנחת הסכך. במקרים מסוימים צריך לדלל את הנסרים שבגג (פלפונים) ולהניח עליהם סכך כשר.

מהלכות ארבעת המינים:

- א: לכל אחד צריך שיהיה סט פרטי של ארבעת המינים. (כולל ילדים לפני גיל בר מצווה שיודעים לנענע לולב).
ב: ארבעת המינים הם: אתרוג, לולב, שלשה הדסים, ושתי ערבות.
ג: ארבעת המינים צריכים להיות כשרים לברכה, ובנוסף גם יפים ומהודרים.
ד: מי שלא יודע לבחור בעצמו את ארבעת המינים, יקנה ארבעת המינים עם הכשר, ישנם כמה דרגות של הכשר: כשר, וכשר למהדרין. כשיש אפשרות צריך להדר בהם.
ה: צריך להקפיד לקנות ארבעת המינים טריים ויפים, וכן להקפיד שלא לקנות ארבעת המינים ממי שחשוד על הגזל.

לולב:

- צריך לבלוט מעל ההדס והערבה לפחות 8 ס"מ, ואורך השדרה יהיה לפחות- 32 ס"מ. (רצוי לקנות לפחות באורך כפול מזה).
- השדרה צריכה להיות ישרה, לא עקומה לצד ימין, שמאל או למטה. שדרה פונה למעלה הלולב כשר.
- מהדרים שהלולב יהיה ישר לגמרי.
- העלים צריכים להיות שלמים ולא מפוצלים. מהדרים שהעלים שוכבים זה על גבי זה ונראים כגוף אחד ולא פרודים.
- מהדרים שיסתיים בעלה אחד כפול, ודבוק לעלים שלידו בקליפה אדומה. (קורא)

הדס:

- רוב ארכו צריך להיות משולש, - שלשה עלים יוצאים באותו גובה. (שניים בגובה אחד והשלישי גבוה או נמוך מהם - אינו משולש)
- רצוי שיהיה משולש לכל האורך.
- אורכו: לפחות 24 ס"מ, ורצוי שיהיה באורך של 30 ס"מ.
- נשרו עלים ונשארו שניים מתוך שלשה כשר. רצוי שיהיו בו כל העלים.
- מהדרים: הקנים והעלים שלמים ולא קטומים, העלים: בינוניים כגודל ציפורן אגודל, זקופים מכסים את הגבעול עד שורשי העלים שעליהם.

ערבה:

- קנה אדום.
- העלה צר וארוך וראש העלה חלק ולא פגום כמו מסור.
- מהדרים שלא נשר ממנה אפילו עלה אחד והעלים לחים ויפים ואין בה עלים יבשים.

אתרוג:

- לא מורכב, ולא ערלה.
- ללא חורים (אפילו קטן) חיסרון או תולעים.
- שיהיה נקי וללא שינויי צבע. צלקות מעלי העץ לא פוסלות אבל מורידות מהיופי.
- קליפתו: עם שקעים ולא חלקה כלימון. העוקץ: שקוע קצת ונכנס לבשר האתרוג.
- צורתו: כמגדל, רחב למטה ליד העוקץ והולך וצר לכיוון הפיטם.
- הפיטם ישר ומול העוקץ שלמטה. (כדאי להראות את האתרוג לרב).

קשירת הלולב:

- א: קושרים את הלולב עם הערבות וההדסים, יש מהדרים לעשות זאת בסוכה.
- ב: צריך לקשור את הלולב בערב חג. מי ששכח, יקשור בחג בקשר עניבה.
- ג: בקשירת ארבעת המינים קיימים כמה מנהגים וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

ישיבה בסוכה:

- א: נשים פטורות ממצוות סוכה, ויכולות להחמיר. ספרדיות לא מברכות על ישיבה בסוכה.
- ב: בליל סוכות חייבים לאכול בסוכה לחם או חלה. (לפחות 30 גרם באופן רצוף, רצוי בארבע דקות). בשאר ימות החג אפשר לאכול רק פירות ומאכלים שמותר לאכול מחוץ לסוכה.
- ג: מי שאין לו סוכה, יבקש בליל החג משכן או ידיד לאכול בסוכתו 'כזית' חלה (חלה בגודל של קופסת גפרורים), כדי לקיים את מצוות האכילה בסוכה.

ד: מותר לאכול ארוחות ללא לחם או 'מזונות' מחוץ לסוכה, יש המהדרים שלא לאכול כלום מחוץ לסוכה.

ה: בסעודות שיש בהם קידוש, מברכים 'לישב בסוכה' בסיום הקידוש.

בסעודות שאין קידוש מברכים 'לישב בסוכה' אחרי ברכת 'המוציא'. יש מצריכים לברך 'לישב בסוכה' לפני ברכת 'המוציא'. (ילקו"י)

ז: מנהג תימן לברך כל פעם שנכנסים לסוכה גם כשלא אוכלים.

ח: מנהג הספרדים לברך 'לישב בסוכה' רק במקרים הבאים:

- כשאוכלים בסוכה לחם בגודל של שתי קופסאות גפרורים (כביצה).

- כשאוכלים עוגות ועוגיות בגודל של 8 קופסאות גפרורים (ארבע ביצים). (אכילת עוגה בכמות כזו מצריכה נטילת ידיים בברכה וברכת המוציא).

- כשאוכלים תבשיל מקמח בכמות השווה ל - 8 קופסאות גפרורים.

ט: מי שיוצא מהסוכה באמצע הסעודה לא יטעם שום דבר ולא ישתה מים עד שיחזור לסוכה.

י: מי ששכח לומר 'יעלה ויבא' בסעודה ראשונה של סוכות צריך לחזור ולברך גם אם סיים כבר את הברכה.

שמחת יום טוב:

א: מצווה לחלק את החג חציו לתורה ותפילה וחציו לאכילה ושתייה.

ב: אין לחסוך בהוצאות החג ומצווה לכבדו ולענגו כמו שבת.

ג: בגדי החג צריכים להיות יפים ומכובדים קצת יותר משל שבת.

ד: חובה לשמח בחג בבשר וביין ולשמח את האישה והילדים בבגדים תכשיטים וממתקים.

ה: חייבים להאכיל בחג גם עניים יתומים ואלמנות.

ו: אין להרבות מדי בבשר ויין ואין לנהוג בקלות ראש, שחוק וקלות ראש אינם שמחה אלא הוללות וסכלות.

ז: צריך לשמור בחג ובחול המועד על קדושה וצניעות. להימנע מאירועים מעורבים ומטיול במקומות פרוצים.

מלאכות בחג:

א: כשהחג חל בשבת, ההתייחסות אליו היא בדיוק כמו שבת. ואסור להעביר אש או לבשל בו כמו בכל שבת. כשהחג חל ביום חול, מותרות המלאכות: 'הבערה' 'הוצאה' מפני שמשמשות לצורך אוכל נפש.

ב: קצירה, טחינה, בצירה, סחיטת פירות וצידה, אסורות בחג.

ג: אסור להפריש תרומות ומעשרות בחג.

- ד: מותר להפריש חלה בחג רק מבצק שנעשה ונאפה בחג, (שורפים את החלה רק במוצאי החג). אסור להפריש חלה בחג על מאפה שנאפה לפני החג.
- ה: לספרדים: איסור 'מוקצה' בחג חמור משבת. אסור לטלטל בחג עצמות ושיירי אוכל, ואסור לטלטל דברים מאוסים או מוצרי מזון המיועדים למכירה. לכן: צריך להניח בצלחת המיועדת להשלכת הפסולת, פרי או דבר אחר המותר בטלטול לפני שמשליכים בה פסולת, כדי לא לאסור את הצלחת בטלטול על ידי השלכת הפסולת.
- ו: מותר לספרדים להתקלח בחג במקלחת ביתית במים חמים מדוד שמש. אשכנזים לא מתקלחים בכלל בחג, גם לא במים קרים.

הבערת אש בחג:

- א: מותר להדליק בחג נר, גז או סיגריה, רק על ידי העברה מאש הדולקת כבר, אסור ליצור בחג אש חדשה. לכן אסור להדליק בחג גפרור על ידי חיכוך בדופן הקופסה, ואסור להדליק מצית, מנורת חשמל או כל מכשיר חשמלי אחר.
- ב: מותר להדליק נר או גפרור מנר דולק.
- ג: אסור להניע או להסיע רכב בחג.
- ד: אסור לכבות אש בחג. המעוניינים לבשל בחג יכולים לרכוש מכשיר מיוחד המכבה את הגז באופן המותר. צריך להפעיל אותו לפי ההוראות המצורפות. (שמו 'חגז', המכשיר שימושי כל ימות השנה).
- ה: למעשנים - אסור לכבות סיגריה בחג. מניחים אותה דולקת עד שתכבה לבד.
- ו: מותר להנמיך את להבת הגז בחג אם עושים זאת לצורך הבישול כדי שהאוכל לא יישרף. (כשאינן להבה אחרת נמוכה דולקת כבר). אבל אסור להנמיך את האש כדי לחסוך בגז.

אפיה בחג:

- א: אסור להפעיל בחג תנור חשמלי. אם רוצים להשתמש במכשיר חשמלי באופן המותר בחג צריך להפעיל אותו על ידי שעון שבת מערב החג.
- ב: מותר לאפות בחג בסיר פלא, או בתנור עצים. (טבון) כשמדליקים אותם באופן המותר בחג.
- ג: כדי לאפות עוגה בחג צריך לנפות את הקמח לאפיה כבר בערב החג.
- ד: כשאופים עוגה בחג, צריך להפריש חלה מהבצק, אבל לא שורפים את החלה בחג. ממתנינים עד מוצאי החג ורק אז שורפים את החלה.
- ה: אסור להפריש בחג חלה ממאפים שנאפו כבר לפני החג.

מהלכות חול המועד:

עבודה בחול המועד:

- א: חול המועד נקרא בתורה "מקראי קודש".
ב: צריך לכבד את חול המועד באוכל מיוחד ובבגדים חגיגיים.
ג: אסור לעבוד בימי חול המועד (למעט מקרים מיוחדים), ובכך ימים אלו שונים משאר ימי החול שאין בהם קדושה.
ד: חמישה סוגים של עבודות מותרות בחול המועד:

- מלאכת דבר האבד.
- צרכי המועד.
- מי שאין לו מה לאכול בחג.
- תיקונים לא מקצועיים.
- צרכי הרבים.

- ה: אסור לסחור בחול המועד (גם למכור וגם לקנות), למעט מוצרים שצריכים לחג ולחול המועד, או שיגרם הפסד כספי אם לא ימכרו המוצרים מיידי.
ו: מניעת רווח לא נחשבת להפסד כדי להתיר עבודה או מסחר בחול המועד.
ז: מי שנאלץ לעבוד יתייעץ עם מורה הוראה – לפני החג - אם עבודתו שייכת לקבוצת העבודות שמותר לעבוד בהן בחול המועד.
ח: פועל שיודע שיפוטר אם לא יעבוד בחול המועד, ולא יכול לקבל חופשה מהעבודה בחול המועד על חשבון החופשה השנתית, רשאי לעבוד בחול המועד. (הגר"ע יוסף)

כתיבה בחול המועד:

- א: כתיבה רגילה מותרת בחול המועד, ויש מחמירים לשנות קצת בכתיבה.
ב: אסור לכתוב בחול המועד כתב אומנותי (סת"ם גרפיקה..). לכן אין לתקן ס"ת תיקון מקצועי כשיש ס"ת אחר שאפשר לקרוא בו בחול המועד.
ג: יש מתירים כתיבת חידושי תורה במעבד תמלילים בחול המועד. (ילקו"י) ויש אוסרים.

טיפול בבית ובגוף:

- א: אסור לכבס בחול המועד אפילו לצורך מיידי, למעט מגבות ובגדי קטנים.
ב: אסור להסתפר ולהתגלח בימי חול המועד, כולל ערב שמחת תורה.

ג: אשכנזים לא גוזזים ציפורניים בחול המועד, למעט נשים לצורך טבילת מצווה.

ד: מותר להתאפר בחול המועד, ומותר לעשות טיפולים ובדיקות רפואיות בחול המועד.

ה: צריך להקפיד בחג על קדושה וצניעות, ולא לטייל במקומות בהם קיימת פריצות.

הושענא רבא:

א: נוהגים ללמוד לימוד מיוחד בליל 'הושענא רבא' ויש נוהגים ללמוד אותו בסוכה. הלומדים בבית הכנסת יקפידו לא להרדם בזמן הלימוד.

ב: אחרי עלות השחר (5:18) צריך ליטול ידיים שלש פעמים לסירוגין ללא ברכה.

ג: בהושענות מקיפים את התיבה שבע פעמים, אחרי התפילה חובטים ערבות חמש פעמים.

ד: ביום 'הושענא רבא' צריך לקרוא את פרשת 'וזאת הברכה' שנים מקרא ואחד תרגום.

שמחת תורה:

א: שמחת תורה הוא 'חג חדש' ואינו המשך של חג הסוכות, לכן לא חייבים לשבת בו בסוכה.

ב: מותר לשבת בסוכה בשמחת תורה אם מפנים חלק מהסכך בערב החג.

ג: בקידוש של ליל שמחת תורה מברכים 'שהחיינו'.

ד: בשמחת תורה מסיימים את התורה בקריאת פרשת 'וזאת הברכה'.

ה: מצווה לשמוח בשמחת התורה ומותר לרקוד ולמחוא כפים. (צריך למחוא

כף ימין על כף שמאל. כה"ח תרס"ט כ"א) אין להשתמש בדגלים עם צפצפה, ואין להרכיב ילדים או מבוגרים על הכתפיים בהקפות. (כה"ח שם כ"ב)

ו: עד שמחת תורה צריך להשלים את קריאת שניים מקרא ואחד תרגום של כל פרשיות התורה.

שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה וחג שמח!